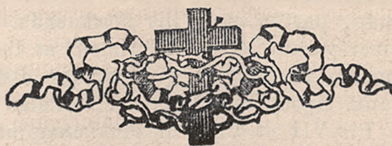
Rok II. Lwów 1 maja 1884. **Nr. 9.**

Wydawca i redaktor odpowiedzialny: ks. Edward Borawski.

Wychodzi co drugą środę, w objętości jednego arkusza druku.
OGŁOSZENIA przyjmuje się za opłatą 10 ct. od miejsca objętości jednego wiersza drobnym drukiem za każdorazowe umieszczenie. Nr pojedynczy kosztuje 30 ct.
Redakcya, Administracya i Expedycya plac Bernardyński l. 7 we Lwowie, nad „Drukarnią Ludową" I piętro.

PRENUMERATA wynosi: razem z *Wiad. Katol.* rocznie 5 złr. 50 ct.; półrocznie 3 złr.; kwartalnie 1 złr. 60 ct. W ces. niem. razem 10 marek. Sam *Dobry Pasterz* rocznie 3 zł. 50 ct.; półrocz. 2 zł., kwart. 1 zł. W ces. niem. r. 6 marek. Do **Francyi, Włoch, Rumunii i Turcyi** kosztują obydwa pisma 12 fr., a do **Ameryki** 3 dolary. Prenumeratę nadsełać należy wprost na ręce redaktora przekazem pocztowym.

DOBRY PASTERZ

ENCYKLIKA PAPIEŻA LEONA XIII
przeciw masoneryi.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

LEONIS

DIVINA PROVIDENTIA PAPAE XIII

EPISTOLA ENCYCLICA

AD PATRIARCHAS, PRIMATES, ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS UNIVERSOS CATHOLICI ORBIS GRATIAM ET COMMUNIONEM CUM APOST. SEDE HABENTES.

VENERABILIBUS FRATRIBUS PATRIARCHIS PRIMATIBUS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS UNIVERSIS CATHOLICI ORBIS GRATIAM ET COMMUNIONEM CUM AP. SEDE HABENTIBUS

LEO PAPA XIII

Venerabiles Fratres Salutem et Apostolicam Benedictionem!

Humanum genus, postea quam a creatore, munerumque caelestium largitore Deo, *invidi Diaboli,* miserrime defecit, in partes duas diversas adversasque discessit; quarum altera assidue pro veritate et virtute propugnat, altera pro iis, quae virtuti sunt veritatique contraria. — Alterum Dei est in terris regnum, vera scilicet Iesu Christi Ecclesia, cui qui volunt ex animo et convenienter ad salutem adhaerescere, necesse est Deo et Unigenito Filio eius tota mente ac summa voluntate servire: alterum Satanae est regnum, cuius in ditione et potestate sunt, quicumque funesta ducis sui et primorum parentum exempla secuti, parere divinae aeternaeque legi recusant, et multa posthabito Deo, multa contra Deum contendunt. Duplex hoc regnum, duarum instar civitatum contrariis legibus contraria in studia abeuntium, acute vidit descripsitque Augustinus, et utriusque efficientem caussam subtili brevitate complexus est, iis verbis: *fecerunt civitates duas amores duo: terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei: caelestem vero amor Dei usque ad contemptum sui* (1). — Vario ac multiplici cum armorum tum dimicationis genere altera adversus alteram omni saeculorum aetate conflixit, quamquam non eodem semper ardore atque impetu. Hoc autem tempore, qui deterioribus favent partibus videntur simul conspirare vehementissimeque cuncti contendere, auctore et adiutrice ea, quam *Massonum* appellant, longe lateque diffusa et firmiter constituta hominum societate. Nihil enim iam dissimulantes consilia sua, excitant sese adversus Dei numen audacissime: Ecclesiae sanctae perniciem palam aperteque moliuntur, idque eo proposito, ut gentes christianas partis per Iesum Christum Servatorem beneficiis, si fieri posset, funditus despolient. — Quibus Nos ingemiscentes malis, illud saepe ad Deum clamare, urgente animum caritate, compellimur: *Ecce inimici tui sonuerunt, et qui oderunt te, extulerunt caput. Super populum tuum malignaverunt consilium: et cogitaverunt adversus sanctos tuos. Dixerunt: venite, et disperdamus eos de gente* (1).

In tam praesenti discrimine, in tam immani pertinacique christiani nominis oppugnatione, Nostrum est indicare periculum, designare adversarios horumque consiliis atque artibus, quantum possumus, resistere, ut aeternum ne pereant, quorum Nobis est commissa salus: et Iesu Christi regnum, quod tuendum accepimus, non modo stet et permaneat integrum, sed novis usque incrementis ubique terrarum amplificetur.

Romani Pontifices Decessores Nostri, pro salute populi christiani sedulo vigilantes, hunc tam capitalem hostem ex occultae coniurationis tenebris prosilientem, quis esset, quid vellet, celeriter agnoverunt; iidemque praecipientes cogitatione futura, principes simul et populos signo velut dato monuerunt, ne se paratis ad decipiendum artibus insidiisque capi paterentur. — Prima significatio periculi per Clementem XII anno MDCCXXXVIII facta (2); cuius est a Benedicto XIV (3) confirmata ac renovata Constitutio. Utriusque vestigiis ingressus est Pius VII (4): ac Leo XII Constitutione Apostolica „*Quo graviora*" (5) superiorum Pontificum hac de re acta et decreta complexus, rata ac firma in perpetuum esse iussit. In eamdem sententiam Pius VIII (6), Gregorius XVI (7), persaepe vero Pius IX (8) locuti sunt.

Videlicet cum sectae Massonicae institutum et ingenium compertum esset ex manifestis rerum indiciis, cognitione caussarum, prolatis in lucem legibus eius, ritibus, commentariis, ipsis saepe accedentibus testimoniis eorum qui essent conscii, haec Apostolica Sedes denuntiavit aperteque edixit, sectam Massonum, contra ius fasque constitutam, non minus

¹) *De Civit. Dei* Lib. XIV, c. 17.

¹) *Ps.* LXXXII, v. 2-4.
²) Const. *In eminenti*, die 24 Aprilis 1738.
³) Const. *Providas*, die 18 Maii 1751.
⁴) Const. *Ecclesiam a Jesu Christo*, die 13 Septembris 1821.
⁵) Const. data die 13 Martii 1825.
⁶) Encyc. *Traditi*, die 21 Maii 1829.
⁷) Encyc. *Mirari*, die 15 Augusti, 1832.
⁸) Encyc. *Qui pluribus*, die 9 Novemb. 1846 Alloc. *Multiplices inter*, die 25 Septembris 1865, etc.

esse christianae rei, quam civitati perniciosam: propositisque poenis, quibus solet Ecclesia gravius in sontes animadvertere, interdixit atque imperavit, ne quis illi nomen societati daret. Qua ex re irati gregales, earum vim sententiarum subterfugere aut debilitare se posse partim contemnendo, partim calumniando rati, Pontifices maximos, qui ea decreverant, criminati sunt aut non iusta decrevisse, aut modum in decernendo transisse. Hac sane ratione Constitutionum Apostolicarum Clementis XII, Benedicti XIV, itemque Pii VII et Pii IX conati sunt auctoritatem et pondus eludere. Verum in ipsa illa societate non defuere, qui vel inviti faterentur, quod erat a romanis Pontificibus factum, id esse, spectata doctrina disciplinaque catholica, iure factum. In quoPontificibus valde assentiri plures viri principes rerumque publicarum rectores visi sunt, quibus curae fuit societatem Massonicam vel apud Apostolicam Sedem arguere, vel per se, latis in id legibus, noxae damnare, ut in Hollandia, Austria, Helvetia, Hispania, Bavaria, Sabaudia aliisque Italiae partibus.

Quod tamen prae ceteris interest, prudentiam Decessorum Nostrorum rerum eventus comprobavit. Ipsorum enim providae paternaeque curae nec semper nec ubique optatos habuerunt exitus: idque vel hominum, qui in ea noxa essent, simulatione et astu, vel inconsiderata levitate ceterorum, quorum maxime interfuisset diligenter attendere. Quare unius saeculi dimidiatique spatio secta Massonum ad incrementa properavit opinione maiora; inferendoque sese per audaciam et dolos in omnes reipublicae ordines, tantum iam posse coepit, ut prope dominari in civitatibus videatur. Ex hoc tam celeri formidolosoque cursu illa revera est in Ecclesiam, in potestatem principum, in salutem publicam pernicies consecuta, quam Decessores Nostri multo ante providerant. Eo enim perventum est, ut valde sit reliquo tempore metuendum non Ecclesiae quidem, quae longe firmius habet fundamentum, quam ut hominum opera labefactari queat, sed earum caussa civitatum, in quibus nimis polleat ea, de qua loquimur, aut aliae hominum sectae non absimiles, quae priori illi sese administras et satellites impertiunt.

His de caussis, ubi primum ad Ecclesiae gubernacula accessimus, vidimus planeque sensimus huic tanto malo resistere opposito auctoritatis Nostrae, quoad fieri posset, oportere. — Sane opportunam saepius occasionem nacti, persecuti sumus praecipua quaedam doctrinarum capita, in quas Massonicarum opinionum influxisse maxime perversitas videbatur. Ita Litteris Nostris Encyclicis *„Quod Apostolici muneris“* aggressi sumus *Socialistarum* et *Communistarum* portenta convincere: aliis deinceps *„Arcanum“* veram germanamque notionem societatis domesticae, cuius est in matrimonio fons et origo, tuendam et explicandam curavimus: iis insuper quarum initium est *„Diuturnum“*, potestatis politicae formam ad principia christianae sapientiae expressam proposuimus, cum ipsa rerum natura, cum populorum principumque salute mirifice cohaerentem. Nunc autem, Decessorum Nostrorum exemplo, in Massonicam ipsam societatem, in doctrinam eius universam, et consilia et sentiendi consuetudinem et agendi, animum recta intendere decrevimus, quo vis illius malefica magis magisque illustretur, idque valeat ad funestae pestis prohibenda contagia.

Variae sunt hominum sectae, quae quamquam nomine, ritu, forma, origine differentes, cum tamen communione quadam propositi summarumque sententiarum similitudine inter se contineantur, re congruunt cum secta Massonum, quae cuiusdam est instar centri, unde abeunt et quo redeunt universae. Quae quamvis nunc nolle admodum videantur latere in tenebris, et suos agant coetus in luce oculisque civium, et suas edant ephemeridas, nihilominus tamen, re penitus perspecta, genus societatum clandestinarum moremque retinent. Plura quippe in iis sunt arcanis similia, quae non externos solum, sed gregales etiam bene multos exquisitissima diligentia celari lex est: cuiusmodi sunt intima atque ultima consilia, summi factionum principes, occulta quaedam et intestina conventicula: item decreta, et qua via, quibus auxiliis perficienda. Huc sane facit multiplex illud inter socios discrimen et iuris et officii et muneris: huc rata ordinum graduumque distinctio, et illa, qua reguntur, severitas disciplinae. Initiales spondere, immo praecipuo sacramento iurare ut plurimum iubentur, nemini se ullo unquam tempore ullove modo socios, notas, doctrinas indicaturos. Sic ementita specie eodemque semper tenore simulationis quam maxime Massones, ut olim Manichaei, laborant abdere sese, nullosque, praeter suos, habere testes. Latebras commodum quaerunt, sumpta sibi litteratorum sophorumve persona, eruditionis caussa sociatorum: habent in lingua promptum cultioris urbanitatis studium, tenuioris plebis caritatem: unice velle se meliores res multitudini quaerere, et quae habentur in civili societate commoda cum quamplurimus communicare. Quae quidem consilia quamvis vera essent, nequaquam tamen in istis omnia. Praeterea, qui cooptati sunt, promittant ac recipiant necesse est, ducibus ac magistris se dicto audientes futuros cum obsequio fideque maxima: ad quemlibet eorum nutum significationemque paratos, imperata facturos: si secus fecerint, tum dira omnia ac mortem ipsam non recusare. Revera si qui prodidisse disciplinam, vel mandatis restitisse indicentur, supplicium de iis non raro sumitur, et audacia quidem ac dexteritate tanta, ut speculatricem ac vindicem scelerum iustitiam sicarius persaepe fallat. — Atqui simulare, et velle in occulto latere; obligare sibi homines, tamquam mancipia, tenacissimo nexu, nec satis declarata caussa: alieno addictos arbitrio ad omne facinus adhibere: armare ad caedem dextras, quaesita impunitate peccandi, immanitas quaedam est, quam rerum natura non patitur. Quapropter societatem, de qua loquimur, cum iustitia et naturali honestate pugnare, ratio et veritas ipsa convincit.

Eo vel magis quoad ipsius naturam ab honestate dissidentem alia quoque argumenta eademque illustria redarguunt. Ut enim magna sit in hominibus astutia celandi consuetudoque mentiendi, fieri tamen non potest, ut unaquaeque caussa ex iis rebus, quarum caussa est, qualis in se sit, non aliqua ratione appareat. *Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala bonos fructus facere* (1). Fructus autem secta Massonum perniciosos gignit maximaque acerbitate permixtos. Nam ex certissimis indiciis, quae supra commemoravimus, erumpit illud, quod est consiliorum suorum ultimum, scilicet evertere funditus omnem eam, quam instituta christiana pepererunt, disciplinam religionis reique publicae, novamque ad ingenium suum extruere, ductis e medio *Naturalismo* fundamentis et legibus.

Haec, quae diximus aut dicturi sumus, de secta Massonica, intelligi oportet spectata in genere suo, et quatenus sibi cognatas foederatasque complectitur societates: non autem de sectatoribus earum singulis. In quorum numero utique possunt esse, nec pauci, qui quamvis culpa non careant, quod sese istius modi implicuerint societatibus, tamen nec sint flagitiose factorum per se ipsi participes, et illud ultimum ignorent, quod illae nituntur adipisci. Similiter ex consociationibus ipsis nonnullae fortasse nequaquam probant conclusiones quasdam extremas, quas, cum ex principiis communibus necessario consequantur, consentaneum esset amplexari, nisi per se foeditate sua turpitudo ipsa deterreret. Item nonnullas locorum temporumve ratio suadet minora conari, quam aut ipsae vellent aut ceterae solent: non idcirco tamen alienae a Massonico foedere putandae, quia Massonicum foedus

---

(1) Matth. VII, 18.

non tam est ab actis perfectisque rebus, quam a sententiarum summa iudicandum.

Iamvero Naturalistarum caput est, quod nomine ipso satis declarant, humanam naturam humanamque rationem cunctis in rebus magistram esse et principem oportere. Quo, constituto, officia erga Deum vel minus curant, vel opinionibus pervertunt errantibus et vagis. Negant enim quicquam esse Deo auctore traditum: nullum probant de religione dogma, nihil veri, quod non hominum intelligentia comprehendat, nullum magistrum, cui propter auctoritatem officii sit iure credendum. Quoniam autem munus est Ecclesiae catholicae singulare sibique unice proprium doctrinas divinitus acceptas auctoritatemque magisterii cum ceteris ad salutem caelestibus adiumentis plene complecti et incorrupta integritate tueri, idcirco in ipsam maxima est inimicorum iracundia impetusque conversus. — Nunc vero in iis rebus, quae religionem attingunt, spectetur quid agat, praesertim, ubi est ad agendi licentiam liberior, secta Massonum: omninoque iudicetur, nonne plane re exequi Naturalistarum decreta velle videatur. Longo sane pertinacique labore in id datur opera, nihil ut Ecclesiae magisterium nihil auctoritas in civitate possit: ob eamque caussam vulgo praedicant et pugnant, rem sacram remque civilem esse penitus distrahendas. Quo facto saluberrimam religionis catholicae virtutem a legibus, ab administratione reipublicae excludunt: illudque est conseqnens, ut praeter instituta ac praecepta Ecclesiae totas constituendas putent civitates. — Nec vero non curare Ecclesiam, optimam ducem, satis habent, nisi hostiliter faciendo laeserint. Et sane fundamenta ipsa religionis catholicae adoriri fando, scribendo, docendo, impune licet: non iuribus Ecclesiae parcitur, non munera, quibus est divinitus aucta, salva sunt. Agendarum rerum facultas quam minima illi relinquitur, idqne legibus specie quidem non nimis vim inferentibus, re vera natis aptis ad impediendam libertatem. Item impositas Clero videmus leges singulares et graves, multum ut ei de numero, multum de rebus necessariis in dies decedat: reliquias bonorum Ecclesiae maximis adstrictas vinculis, potestati et arbitrio administratorum reipublicae permissas: sodalitates ordinum religiosorum sublatas, dissipatas. — At vero in Sedem Apostolicam romanumque Pontificem longe est inimicorum incitata contentio. Is quidem primum fictis de caussis deturbatus est propugnaculo libertatis iurisque sui, principatu civili: mox in statum compulsus iniquum simul et obiectis undique difficultatibus inintolerabilem: donec ad haec tempora perventum est, quibus sectarum fautores, quod abscondite secum agitarant diu, aperte denunciant, sacram tollendam Pontificum potestatem, ipsumque divino iure institutum funditus delendum Pontificatum. Quam rem, si cetera deessent, satis indicat hominum, qui conscii sunt testimonium, quorum plerique cum saepe alias, tum recenti memoria rursus hoc Massonum verum esse declararunt, velle eos maxime exercere catholicum nomen implacabilibus inimicitiis, nec ante quieturos, quam excisa omnia viderint, quaecumque summi Pontifices religionis caussa instituissent. — Quod si, qui adscribuntur in numerum, nequaquam ejurare conceptis verbis instituta catholica iubentur, id sane tantum abest, ut consiliis Massonum repugnet, ut potius adserviat. Primum enim simplices et incautos facile decipiunt hac via, multoque pluribus invitamenta praebent. Tum vero obviis quibuslibet ex quovis religionis ritu accipiendis, hoc assequuntur, ut reipsa suadeant magnum illum huius temporis errorem, religionis curam relinqui oportere in mediis, nec ullum esse inter genera discrimen. Quae quidem ratio comparata ad interitum est religionum omnium, nominatim ad catholicae, quae cum una ex omnibus vera sit, exaequari cum ceteris sine injuria summa non potest.

Sed longius Naturalistae progrediuntur. In maximis enim rebus tota errare via audacter ingressi, praecipiti cursu ad extrema delabuntur, sive humanae imbecillitate naturae, sive consilio iustas superbiae poenas repetentis Dei. Ita fit, ut illis ne ea quidem certa et fixa permaneant, quae naturali lumine rationis perspiciuntur, qualia profecto illa sunt, Deum esse, animos hominum ab omni esse materiae concretione segregatos, eosdemque immortales. — Atqui secta Massonum ad hos ipsos scopulos non dissimili cursus errore adhaerescit. Quamvis enim Deum esse generatim profiteantur, id tamen non haerere in singulorum mentibus firma assensione judicioque stabili constitutum, ipsi sibi sunt testes. Neque enim dissimulant, hanc de Deo quaestionem maximum apud ipsos esse fontem caussamque dissidii: immo non mediocrem hac ipsa de re constat extitisse inter eos proximo etiam tempore contentionem. Re autem vera initiatis magnam secta licentiam dat, ut alterutrum liceat suo iure defendere, Deum esse, Deum nullum esse: et qui nullum esse praefracte contendant, tam facile initiantur, quam qui Deum esse opinantur quidem, sed de eo prava sentiunt, ut Pantheistae solent: quod nihil est aliud, quam divinae naturae absurdam quamdam speciem retinere, veritatem tollere. Quo everso infirmatove maximo fundamento, consequens est, ut illa quoque vacillent, quae natura admonente cognoscuntur, cunctas res libera creatoris Dei voluntate extitisse: mundum providentia regi: nullum esse animorum interitum: huic, quae in terris agitur, hominum vitae successuram alteram eamque sempiternam. (D. n.)

KORESPONDENCYA.

Lille w kwietniu b. r.

Pisząc z Lille do pism kościelnych, ma się nie wyczerpany materyał i jak mówią Francuzi: ambaras bogactwa. Donosiłem o kongresie katolickim w jesieni. W styczniu miał miejsce kongres stowarzyszeń, zajmujących się robotnikami, który trwał przez trzy dni i połączony był z rodzajem rekollekcyj, t. j. rano po Mszy ś. bywała jedna nauka przed posiedzeniem, a wieczorem po skończeniu posiedzen druga. Zjazd był dosyć liczny z dwóch departamentów. Z Paryża przybyło kilku delegatów z centralnego komitetu. Oprócz ogólnych rozpraw nad miejscowemi potrzebami i stosunkami, reprezentanci pojedyńczych stowarzyszeń zdawali sprawę z powodzenia lub niepowodzenia tychże. Prostota, szczerość i otwartość cechowały ten kongres, a skoro miała być mowa o robotnikach fabryk, przybyli liczni właściciele tychże. Jeden z nich P. Armel, który w swoich fabrykach (koło Arras) zaprowadził od dawna chrześciańskie instytucye, uwieńczone pomyślnym skutkiem, miał mowę o potrzebie zajmowania się robotnikami. Poruszał do łez, zaklinał i groził, a dodajmy do tego wymowniejszy argument czynu i przykładu, nie można się dziwić, że inni wzruszeni, a może i zawstydzeni, zaczęli się tłumaczyć i wykazywać trudności, prosząc po prostu o radę, jak sobie postąpić. Koło Lille są także fabryki z urządzeniami chrześciańskiemi i wartoby napisać o tem, co zrobili pp. Vran i Thiriez. — Czwartego dnia była konferencya znanego posła hr. Mun o kwestyi robotniczej; cyrk, mogący pomieścić 5.000 ludzi, był napchany i wiele osób nie mogło już wejść, aby słuchać ex-kapitana, który poświęcił się stowarzyszeniom katolickim robotników. Nie będę chwalił jednego z pierwszych mowców świeckich we Francyi, lecz raczej opiszę zewnętrzną fizyonomią konferencyi. Na estradzie zasiadł poważny arcybiskup z Cambrai, po jego prawicy prezes tutejszych towarzystw, a po lewej stronie stał mowca, gdyż tutaj konferencyoniści zawsze stoją, a nawet poruszają się cokolwiek (nigdy nie czytają). Po skończonej konferencyi przemówił ks. arcybiskup i na tem posiedzenie zamknięto.

Bractwo dobrowolnych katechetów zostało świeżo zaprowadzone w Lille na wzór tego, jakie św. Karol Boromeusz

*

założył w Medyolanie. Jest to formalne bractwo kościelne, czyli filia arcybractwa, znajdującego się przy bazylice św. Piotra w Rzymie. Statuta najlepsze dadzą o niem wyobrażenie. Trzeba zaś wiedzieć, że przy każdej parafii była tu już od dawna pewna liczba osób płci obojga, pomagająca duchowieństwu w nauczaniu katechizmu. Statut tutejszego kanonicznie ustanowionego bractwa, ogłoszony w piśmie dyecezyalnem (*la Semaine Religieuse*) brzmi, jak następuje:

Artykuł I. Ustanawia się w Lille bractwo nauki chrześciańskiej dla obojga płci wiernych, którzy chcą zajmować się dziełem katechizmów pod kierownictwem duchowieństwa parafialnego. Bractwo to przyłącza się do arcybractwa Rzymskiego tegoż nazwiska.

Art. 2. Uczestniczy się w dziele, przysposabiając dzieci do 1 Komunii, albo uczestnicząc w dyrekcyi katechizmów wytrwałości, albo ułatwiając i protegując uczestnictwo w tychże katechizmach, albo nareszcie dozorując dzieci w czasie Mszy ś. i innych ćwiczeń pobożnych.

Art. 3. Bractwo to w miarę swego rozwoju podzielonem będzie na tyle sekcyj, ile jest parafij w mieście Lille i na przedmieściach; każda sekcya będzie pod władzą proboszcza albo księży, którym on powierzy nauczanie katechizmu. Sekcya będzie mogła być podzieloną na kilka oddziałów.

Art. 4. Każda sekcya winna się zbierać przynajmniej raz na miesiąc, ażeby członkowie mogli otrzymywać instrukcye i przestrogi, potrzebne do należytego wypełniania swoich ważnych czynności.

Art. 5. Na czele bractwa jest prezes jeden lub więcej wice-prezesów, sekretarz i rada, złożona z księży przełożonych sekcyj lub oddziałów. Prezes, wice-prezes i sekretarz są mianowani przez Biskupa.

Art. 6. Bractwo odbywać będzie przynajmniej dwa posiedzenia generalne na rok: jedno dla zdania sprawy z czynności, drugie dla obchodzenia święta patronalnego.

Art. 7. Bractwo zakłada się w Lille przy kościele św. Katarzyny.*) Prezes wyznaczy kościół i salę, gdzie odbywać się będą posiedzenia.

Art. 8. Święto patronalne bractwa jest uroczystość Trójcy Przenajświętszej.

Art. 9. Prezes zwoła zarząd i radę, skoro to uzna za stósowne. On lub jego zastępca przewodniczy wszystkim zgromadzeniom.

Art. 10. Sekretarz utrzymywać będzie książkę, w której zapisani będą członkowie, aby mogli dostąpić odpustów, do bractwa przywiązanych. Redagować będzie sprawozdania i protokoły posiedzeń.

Art. 11. Członkowie bractwa mogą zyskiwać liczne odpusty, udzielone przez Pawła V. (*Breve ex credito* z d. 6. Paźdz. 1607 r.)

Art. 12. Niniejsze rozporządzenia będą mogły być przez władzę dyecezyalną modyfikowane. Dla porządku dodać można, że indultem Rzymskim z d. 24. maja 1851 r. Arcybiskup tutejszy (rezydujący w Cambrai) otrzymał pozwolenie kanonicznego afiliowania nowych bractw z arcybractwem Rzymskiem.

W czasie kapłańskich rekolekcyj jednodniowych (*retraite du mois*), które **co miesiąc** mają miejsce, była mowa o bractwie, dopiero co założonem. Ćwiczenia te na tem polegają, że księża dekanalni zbierają się w kaplicy o godzinie 11. na konferencyą ascetyczną i ci, którzy z daleka przybyli, zostają się na obiad w klasztorze (w Lille ma to miejsce w domu ks. Missyonarzy, u których mieszkają młodzi teologowie, uczęszczający na uniwersytet), o 2. po połud. jest konferencya zwykle pastoralnej treści, przy której wywiązuje się ogólna dyskussya. — O 3. druga medytacya, błogosławieństwo Najśw. Sakramentu z modlitwami i tak zwanem przygotowaniem się do śmierci. Duchowieństwo francuzkie ma ustaloną sławę pobożności, karności i ascetycznego wyrobienia. W trzech parafialnych kościołach, w których tu często o różnych godzinach bywałem, znajdowałem zawsze proboszczów albo w konfesyonale albo w zakrystyi, czytających książki religijnej treści, które odkładają, skoro ktokolwiek wzywa do konfessyonału, wikaryusze zaś codzień nauczają katechizmu rozmaite oddziały dzieci. — Wikaryusze wszyscy bez wyjątku mieszkają u proboszczów, i u nich się stołują **exoffo**; są, jak to mówią, przez proboszczów krótko trzymani odnośnie do praw i zwyczajów dyecezyalnych, lecz w rzeczy samej stosunek panuje patryarchalny, rodzinny, przyjacielski, i możnaby tu do obydwóch stron zastosować znany axiomat: każdy ma rząd, na jaki zasługuje. Uczestniczyłem w dorocznem zebraniu generalnem towarzystw św. Wincentego, poprzedzonem 3-dniowemi rekollekcyami, które udzielał wikaryusz generalny ks. Monnier, biskup Lyddy, kanclerz tutejszego uniwersytetu. Rano o 7. i wieczór o 8. była co dzień jedna medytacya albo konferencya, mówiona od ołtarza.

Wypada także wspomnieć o katolickim ruchu książkowym. Oprócz niezmiernej ilości żywotów Świętych, t. j. monografij jedno lub kilkotomowych, wychodzą żywoty biskupów świeżo zmarłych, jak kard. Pie i biskupów Dupanloup i Plantier (z Nimes), których każdy zawiera dwa ogromne tomy, a Dupanloup nawet trzy. Każdy z biskupów wydaje tomami swoje listy pasterskie, kazania i inne prace; po niektórych zostaje się 6 albo 8, 10 a nawet 16 tomów i nie tylko po owych najgłośniejszych, i za granicą znanych, lecz po każdym bez wyjątku, który dłuższy czas apostołował. Słusznie więc powiedziano, że we Francyi biskupi są więcej apostołami, niż senatorami. Mgr. Baunard, profesor tutejszy, który wydał już życie założycielki zakonu Serca Jezusowego (Mad. Barat), ogłosił świeżo drugi tom dzieła swojego: *La foi et ses victoires*, w którym znajdują się biografie ekonomistów chrześciańskich Bastiat, Le Play itd.— Obecnie wielkiego rozgłosu nabrała książka Ojca Didona: *Les Allemands*, która wyszła z aprobatą Przeora i Prowincyała OO. Dominikanów.

Stosunek kościołów zakonnych do proboszczów.

II.

(Ciąg dalszy.) 2) Że zakony religijne co do tych *kościelnych funkcyj*, które im reguła lub ich przełożeni przepisali, a które pewną zarazem część życia zakonnego stanowią (n.p. modlitwy w chórze, *msze św. konwentualne*, uroczystości zakonne) nie są zawisłemi od Ordynaryatu tego biskupstwa, w którego okręgu leżą, uzasadnia sam cel zakonu i potwierdzają rozliczne postanowienia kościelne. Skoro zakon jaki Stolica apost. raz aprobowała, ma tenże, właśnie w skutek tego, prawo służenia Bogu, w sposób regułą wskazany i w podobnyż sposób spełniania swych funkcyj kościelnych. Biskup, a tem mniej proboszcz, nie powinni się mięszać do tych czysto wewnętrznych spraw zakonnych. Dla tego też temat omawiany odnosi się tylko do tych funkcyj kościelnych, w których nie tylko zakonnicy biorą udział, lecz i laicy, tj. do Summy, wystawienia najśw. Sakramentu, processyj itd. Traktowanie tych funkcyj wymaga poprzedniego wyjaśnienia ogólnych kwestyj: 1) *Czy zakony podlegają jakiemukolwiek ograniczeniu co do publicznej i uroczystej służby bożej w niedzielę i w dni świąteczne?* 2) *Czy proboszcz może czas Summy przed południem, lub nieszporów popołudniowych w kościołach klasztornych oznaczać o tyle, żeby służba boża w kościele parafialnym przez to nie cierpiała, żeby pierwsze w wyborze godziny albo wyprzedzały drugie, albo po nich następowały?* Pytania te mają dla tego zna-

*) Prezesem mianowany został proboszcz kościoła św. Katarzyny.

czenie praktyczne, ponieważ wszyscy poważni Doktorzy twierdzą stanowczo, iż parafianie mogą obowiązkowi słuchania niedzielnej Mszy św. uczynić zadość także w kościołach klasztornych i w ogóle we wszystkich publicznych kościołach i oratoryach. Biskup może wprawdzie upominać swych podwładnych, żeby każdy w niedziele i dni świąteczne słuchał Mszy św. w swym kościele parafialnym (Conc. Trid. Sess. 22. de obs. et vitand. in celebr. missae: „*Episcopi et Ordinarii loci moneant etiam populum, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus dominicis et majoribus festis accedant*"), — lecz nakazywać tego nie może. Ow przywilej bowiem, którym się wierni cieszą, przeszedł już do ogólnego prawa, w którem powaga biskupia żadnych zmian zaprowadzić nie może. Obszerniej pisze o tem *Benedykt XIV* (De synodo dioecesana lib. 11. cap. 14. m. 7 i *Bouix* De jure regul. p. V. sect. 3. cap. 2. n. 7.) Ponieważ zaś, przynajmniej z reguły, nabożeństwo w kościołach klasztornych już dla większej liczby kapłanów, już bogatszego przyozdobienia ołtarzy i dla innych pomyślniejszych okoliczności w uroczystszy sposób odprawiać się może, co przyciąga tłumy wiernych, zdarza się zatem często, że odwiedzanie kościołów parafialnych nie jest tak liczne, jakby tego dotyczący duszpasterze sobie życzyli. To daje powód do zażaleń przed Ordynaryatem, do wniosków i życzeń, ażeby ten *domniemany* zły stan rzeczy usunąć. W najnowszych czasach, bo w r. 1872, wyszedł na jaw jeden taki wypadek, który dla wyjaśnienia poruszonej kwestyi zasługuje na przytoczenie. Proboszcz pewnego miasteczka, liczącego około 3500 mieszkańców, odprawiał w dni świąteczne i w niedziele Mszę śpiewaną o godzinie 7. z rana i zaraz po niej miewał kazania. W tem samem miejscu znajdują się klasztory: *Dominikański* i *Minorytów*, w których do roku 1875 ani uroczystej służby bożej nie odprawiano, ani też nie dzwoniono (na cicho Msze św.) W tym dopiero roku rozpoczęto nowy porządek służby bożej, odbywano niezwykłe uroczystości i dzwoniono na Msze św. i na inne nabożeństwa. Ponieważ to wpłynęło ujemnie na porządek nabożeństw w kościele parafialnym, szczególnie zaś na kazania, odniósł się więc proboszcz najprzód do przełożonego zakonu, a że tu nie dopiął swego celu, udał się przez swego biskupa do św. Kongr. biskup. i zakonników. Ta sformułowała pytanie: „*An Ordinarius vetare possit campanarum pulsationem ante vel tempore Missae paroecialis in omnibus dioecesis ecclesiis, officiatis per sacerdotes saeculares aut regulares?* i po kilkakrotnych dyskussyach nad tą sprawą (causa pluries discussa) orzekła w dniu 14. marca 1879, jak następuje: *Quoad presbyteros saeculares, Episcopus utatur jure suo, nisi laudabilis consuetudo vel privilegium obstet. Quoad regulares negative, excepto Sabbato sancto.* — To orzeczenie nie stawia oczywista żadnej nowej zasady. Już św. Papież Pius V. w konstytucyi swej *Etsi mendicantium* §. 2. n. 8. udzielił Dominikanom i Franciszkanom pozwolenia: „*Volumus, quod Missas et divina officia hujusmodi, etiam im diebus dominicis vel festivis, etiam antequam rector parochialis ecclesiae celebraverit, celebrare et facere, quando eis videbitur,... possint.*"

Inne miejsce tej samej konstytucyi (§. 2. n. 22.) opiewa: „*Prohibemus insuper iisdem Ordinariis ac aliis quibuscumque personis, ne impediant ipsos Fratres, quando eis placuerit, tam in diebus dominicis seu festivis aut aliis totius anni temporis campanas pulsare et etiam tempore, quo ipsi* (mianowicie sami i inni kapłani) *celebraverint, Missas celebrare.*" Że ta praktyka utrzymała się i w następnych wiekach, na to możnaby przytoczyć cały szereg orzeczeń tak pomienionej kongregacyi, jak i kongr. Soboru, już co do Dominikanów i Franciszkanów, już Karmelitów i Reformatów. Wszystkie te orzeczenia opiewają zgodnie, że zakonnikom wolno jest w swych kosciołach odprawiać Msze św. i nabożeństwa w dowolnych godzinach bez względu na nabożeństwo w kościele parafialnym i dzwonić na rozpoczęcie nabożeństwa. (Porówn. *Ferraris.*, Bibliothec. s. v. Campana n. 18; *Bouix* l. c. p. V. sect. 6. cap. 2. §. 1. vol. II. pag. 341, 342 i 343; *Nouvelle Revue Theologique* vol. XI. pag. 356 seq). Według przytoczonego orzeczenia z r. 1879, najnowszego w podobnej sprawie, nie ulega wątpliwości, iż zapatrywanie Benedykta XIV (De synodo dieoces. l. 12. c. 7. n. 7), jakoby od roztropnego sądu biskupa zależało, czy ze względu na różność miejsca i okoliczności zechce pozwolić na uroczyste odprawianie mszy św. w niedziele i dni świąteczne po kościołach i publicznych oratoryach, ktore nie są parafialnemi i na wyznaczenie godziny z uwzględnieniem nabożeństwa parafialnego, — nie odnosi się do kościołów zakonnych. Kto się bowiem dobrze rozpatrzy w słowach Benedykta i w przytoczonych przez niego orzeczeniach kościelnych, przyzna, że autor mówi o publicznych kaplicach i kościołach, obsługiwanych przez świeckich księży, a które się zwyczajnie kościołami anektowanemi nazywają: o kościolach zakonnych nie ma tam nigdzie żadnej wzmianki. Co o tamtych powiedziano, nie można przecież rozciągać na te ostatnie, ponieważ kościoły zakonne cieszą się pewnemi przywilejami. Gdy Ordynaryat przy ustanawianiu i urządzaniu porządku nabożeństw dla owych publicznych kaplic i kościołów także chwalebny zwyczaj i przywileje uwzględniać musi, co wypływa ze słów najnowszego orzeczenia (*nisi laudabilis consuetudo vel privilegium obstet*), to oczywista, że tyczy się to tem bardziej kościołów zakonnych. Trudność zatem, jaką Bouix widzi w zapatrywaniu pomienionego papieża, kiedy pisze ,,*Fateor tamen aliquam* (quoad me) *remanere difficultatem ex obiectis rationibus*" rozstrzyga zupełnie orzeczenie z r. 1879. — Jeżeli więc nie ulega wątpliwości, że biskup nie może rzeczonego przywileju zakonników ograniczyć, to tem mniej przysługuje jakiekolwiek prawo proboszczowi w tym kierunku. Proboszcz nie może zabronić, ażeby zakonnicy w swych kościołach nie odprawiali tych funkcyj, które nie są parafialnemi. — W orzeczeniu ś. Kong. biskupów i zakonn. z 14. marca 1879 znajduje się na innem miejscu odpowiedź na pytanie: „*An sacerdotes saeculares Capellani aut Rectores, et an Superiores Regulares possint introducere functiones extraordinarias, alterare consuetas in respectivis ecclesiis et processiones facere absque praevia Ordinarii licentia?*" Odpowiedź rozróżnia i tu, jak w pierwszym punkcie, świeckie i zakonne kościoły. Co do tych pierwszych winien biskup zrobić użytek ze swego prawa, a za wskazówkę posłużyć mu mają orzeczenia św. Kongregacyj, szczególniej zaś dekret Kongr. Obrzęd., wydany dla całego Kościoła w r. 1703. *Quoad Regulares*, stoi zaś dalej, **affirmative**, *exceptis processionibus extra ecclesiae ambitum, salvis, pro aliquibus processionibus, specialibus privilegiis.* Tem orzeczeniem przyznano przełożonym zakonnym urządzanie nabożeństw w kościołach klasztornych co do czasu, uroczystości itp., nie mniej zaprowadzanie nowych, dotąd nie odprawianych, a odjęto prawo to władzy biskupiej. Tem mniej więc może sobie proboszcz jakie prawa w tym kierunku obiecywać. (Dok. nast.)

Z trybunału administracyjnego.

W sprawie osobistego uwolnienia od opłaty ekwiwalentowej.

W zeszłym roku, w nrze 20 „Dob. Past." z 6 paźdz. zamieściliśmy obszerny artykuł, wykazujący: *którym beneficyatom przysługuje prawo uwolnienia od opłaty ekwiwalentowej.* Ile na czasie był ten artykuł, pokazał skutek, gdyż kilku z szan. Czytelników, którzy poszli za jego wskazówkami, uwolniło się już od ciężaru ekwiwalentu, nie słusznie dotąd uiszczanego. Ci zaś beneficyaci, co

nie korzystali z usług „Dobrego Pasterza“, płacą dalej podatek, od którego tak łatwo uwolnić się mogli. Chcąc i tym pomódz i zachęcić ich do korzystania z dobrodziejstw ustawy państwowej, podajemy najnowszą decyzyę Trybunału admin. w Wiedniu w tej sprawie:

Niejaki ks. Maxym. Godina, prob. w Buje w Istryi, wniósł zażalenie do c. k. Trybunału admin. przeciw orzeczeniu c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 20 maja 1882 r. w sprawie uiszczenia należytości ekwiwalentowej za 3ie decenium od majątku swego beneficyum. Po przeprowadzeniu rozprawy i przesłuchaniu delegata c. k. ministerstwa skarbu, orzekł c. k. Trybunał administracyjny, jak następuje: „Na mocy §. 7 ustawy z 22 paźdz. 1875 Dz. u. p. 36 z roku 1876 znosi się zakwestyonowane orzeczenie c. k. ministerstwa skarbu“. *Powody*, na których Trybunał admin. oparł orzeczenie swe podajemy w streszczeniu: ks. Godina opiera wywód uwolnienia swego od należytości ekwiwalentowych na ustawie z *15 lutego 1877* Dz. u. p. nr. 98. Według niej beneficyat, nie mający rocznego dochodu z wyż 500 zł., wolnym jest *osobiście* od opłaty należytości ekwiwalentowych. Ponieważ rozchodzi się tu o *osobiste uwolnienie* od rzeczonych należytości, należy przeto zwrócić uwagę na to, czy czysty roczny dochód z beneficyum, obliczony według przepisów istniejących, nie przekracza istotnie kwoty 500 zł. Przedewszystkiem atoli należy z dochodów beneficyalnych wykreślić te, które beneficyatom *osobiście* nie przypadają. Według przedłożonych aktów administracyjnych przyznało w r. 1856 c. k. Namiestnictwo w Tryeście dwom kooperatorom parafii Buje tytułem kongruy po 250 zł. k. m., która to kwota, jak oczywista, do *osobistych* dochodów proboszcza nie należy. Kwotę tę wyłączyło także pomienione c. k. Namiestnictwo w swym wykazie z rubryki dochodów beneficyum w Buje. Według wykazu tego wynoszą dochody beneficyum 1089 złr. 64½ ct., a po odciągnięciu płacy kooperatorów w kwocie 525 zł., pozostałoby rocznego dochodu tylko 564 zł. 64½ ct. Z dochodów tych należy atoli wyłączyć: *a*) 50 zł. 85½ ct., jako dochód z *fundacyi* mszalnej, stanowiącej *osobny przedmiot* należytości ekwiwal. i *b*) dochody z *jura stolae* i taksy kancelaryjne w kwocie 42 złr. 38½ ct., czyli razem 93 zł. 24 ct. a. w. Odciągnąwszy tę kwotę od owych 564 zł. 64½ ct., okaże się resztująca suma dochodów rocznych tylko 471 zł. 80½ ct., a więc mniej, niż ustawą określona maxymalna cyfra (500 zł.), zwalniająca beneficyata osobiście od należytości ekwiwalentowych. Za protestującym przemawia zatem ustawa z 15 lutego 1877, a §. 7 ustawy z 22 paź. 1875 każe znieść zakwestyonowane orzeczenie ministeryalne, względnie zaś uwolnić osobiście ks. Maksym. Godina od uiszczenia należytości ekwiwalentowych za resztę lat 3. decenium, t. j. za lata 1878, 1879 i 1880.

Ktobykolwiek zatem z p. t. Współbraci proboszczów czuł się pokrzywdzonym z tytułu przypisanych sobie opłat należytości ekwiwalentowych, niechaj uda się na drogę przez ks. Maks. Godina wskazaną i oprze pretensye swe na wywodach Trybunału administracyjnego.

Fakt ten ma także doniosłą wartość i znaczenie na polu żywotnej obecnie sprawy kongrualnej. Żywimy silną nadzieję, że sąd tak poważnego ciała, jakim jest najwyższy Trybunał administracyjny, nie przebrzmi bez śladu, lecz że przechyli na swoję stronę i Wysoką Radę państwa, iżby orzekła, że taks z *jura stolae* i stypendyów mszalnych nie powinno się wliczać do dochodów beneficyalnych. Słuszność i sprawiedliwość mają na poparcie tego twierdzenia jeszcze inne dane, niż te, które najwyższy Trybunał admin. przytoczył, bo: *a*) stypendya mszalne są to jałmużny, na które złożyły się pobożność, zapał religijny i gorliwość cnotliwych chrześcian o dobro doczesne i wieczne swe własne lub swych bliźnich. Czyż można więc wliczać jałmużny do pensyi? Znaczyłoby to to samo, jak gdyby chciano urzędnikom sądowym lub innych władz w pensyą stałą wliczyć dochody z komisyj. Cóż pocznie urzędnik w takim razie, jeżeli złożony chorobą nie będzie mógł odbywać komisyj, a stała jego pensya jest właśnie kosztem komisyj bardzo szczupła? Zastosujmy to samo do chorego kapłana i do jego stypendyów mszalnych! Zresztą stypendya mszalne nie są przywiązane do urzędu proboszczaani do jego osoby. Msze funduszowe odprawia albo proboszcz, albo kooperator, albo inny jaki kapłan, ztąd też i przywiązane do nich dochody pobierają dotyczący księża. *b*) Dochody z *jura stolae* uważa każdy myślący, a nie uprzedzony za szczupłe tylko wynagrodzenie za prowadzenie ksiąg metrykalnych. Wszakże u żydów do sprawowania tych obowiązków są osobno ustanowieni i dobrze płatni urzędnicy!

Kronika.

Rzym. Podczas gdy rządy europejskie patrzą się obojętnie na znany zamach rządu włoskiego przeciw Propagandzie, natomiast rząd Stanów Zjedn. *zaprotestował energicznie* przeciw zaborowi dóbr, należących do Kollegium amerykańskiego i stanowczem swojem wystąpieniem uratował majątek tegoż Kollegium. Z tego powodu pisze *Catholic Review*: „Obecnie po uratowaniu majątku Kollegium amerykańskiego, nasuwa się sama przez się następująca argumentacya. Cała Propaganda należy do świata chrześciańskiego z tytułu nie mniej uświęconego, jak ten, który uratował posiadłość katolików amerykańskich w *Via dell' Umilla*. Skoro prawica rządu włoskiego, wyciągnięta po zdobycz, cofnęła się w obec stanowczej postawy Ameryki, jakżeż może rząd ten bez zarumienienia pożądać własności, należącej do mocarstw, nie mogących z równym naciskiem, jak Stany Zjednoczone, bronić praw swoich. Widocznie Włochy nie kierują się prawem, lecz siłą i dokonywują grabieży w tem przeświadczeniu, że mocarstwa europejskie nie będą chciały lub mogły wchodzić z niemi w zatarg. Tak przeto niemoc, niechęć i obojętność Europy ośmielają rząd włoski do akcyi, którą potępia cały świat katolicki“. — Sprawa wyjazdu Ojca św. z Rzymu zaprząta bezustannie prasę europejską. Niektórzy sądzą bezpodstawnie, że papież dla tego że jest Włochem i patryotą włoskim, nie opuściłby nigdy Rzymu. Jest to mylne przypuszczenie, bo chociaż papież jest Włochem, ale jest zarazem i Głową Kościoła, i nigdy nie przyłożyłby ręki do nowych zamachów, jakie knują nieprzyjaciele przeciw koniecznej wolności i niezawisłości Papiestwa. To prawda, że na krok taki Papież zdecydowałby się tylko w ostatecznym razie, lecz do ostateczności tej nie jest tak daleko, jak się to na pozór zdaje. Tak oświadczył Ojciec św. na ogólnem zebraniu kardynałów, a uczynił to w tym celu, aby cały świat dowiedział się, do czego zmusić Go mogą zniewagi rewolucyi pomimo szczerej Jego woli pozostania w Watykanie. — W marcu b. r. rząd włoski sprzedał 363 majątków kościelnych i osiągnął ztąd 661.756 fr.. Do 30 marca b. r. rząd uzyskał ze sprzedaży majątku kościelnego ogółem olbrzymią sumę 578,438.036 fr. i 53 cntim. Państwo rewolucyjne potrzebuje też nie mało pieniędzy. Drży ono o swoję przyszłość i ztąd utrzymuje ogromną armię, która pochłania większą część dochodów państwa. — *Moniteur de Rome* oświadcza stanowczo w ostatnim numerze, iż Ojciec św. nie przyjął rezygnacyi ks. kard. Ledóchowskiego. — Rewolucyoniści włoscy, w swojej do Kościoła katolickiego nienawiści, postanowili wystawić pomnik Garybaldemu w Loreto i to w pobliżu bazyliki N. M. P., tego celu pielgrzymek tysięcy pobożnych. W tej myśli rozpisano już składki. Mieszkańcy Loreto z biskupem na czele zaprotestowali przeciw podobnemu sprofanowaniu miejsca

świętego i wysłali obszerne pismo do syndyka, zaklinając go, by nie dopuścił, aby miasto i Kościół miały doczekać się takiej hańby.

— W d. 23 kwietnia b. r. w kościele św. Klaudyusza odbyły się solenne egzekwie za duszę ś. p. ks. arcybiskupa Wierzchlejskiego. Mszą św. pontyfikalnie odśpiewał bawiący w Rzymie najprz. ks. biskup krakowski Alb. Dunajewski w asystencyi alumnów Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. Na tem nabożeństwio było obecnych wielu Polaków, a mianowicie: *Platerowie-Zyberg*, książe *M. Radziwiłł*, hrab. *Raczyńscy*, p. *Sobańska*, p. *Zbyszewska*, Kollegium polskie i całe Zgromadzenie OO. Zmartwychwstańców.

Austrya. Dzienniki wiedeńskie zapewniają, iż ustawa kongrualna zostanie z pewnością załatwiona w bieżącej sessyi wiosennej. — W Brixen (Tyrol) zmarł d. 24 b. m. o godz. 11 w nocy na udar sercowy ks. bisk. *Jan Leiss*. Zmarły dostojnik urodził się w r. 1821 w Insbrucku, d. 27 lipca 1845 otrzymał święcenie kapłańskie, r. 1862 został dziekanem w Insbrucku, a w r. 1874 kanonikiem kapituły w Brixen. Po śmierci ks. biskupa Gassera został dnia 16 czerwca 1879 mianowany biskupem w Brixen, d. 27 lutego 1880 prekonizowany, a w kwietniu t. r. intronizowany. Ks. biskup Leiss odznaczał się głęboką wiedzą, dobrocią, i temi wysokiemi przymiotami, które skarbią miłość, przywiązanie i szacunek bliźnich.

Wielkopolska. Jak dalece bezwzględnie i po drakońsku obchodzi się rząd pruski z kapłanami polskimi, dowodzi świeże uwięzienie znanego u nas ks. Sz. Kruszki, który po wydaleniu z Dynowa pracował w parafii Kołdrąb w ks. Poznanskiem. W chwili, gdy słuchał spowiedzi wielkanocnej, wywleczono go z konfesyonału i odprowadzono do więzienia w Wągrowcu. Zajście to wywołało wielkie wrażenie w Wielkopolsce. Władze osadziły nieszczęśliwego kapłana w jednej celi z czterema pospolitymi złoczyńcami i obchodzą się z nim jakby z pierwszym lepszym zbrodniarzem! Czyż to nie ciekawa zaprawdę illustracya do owej tolerancyi i miłości pokoju ze strony rządu pruskiego, o której tyle rozpisują się półurzędowe pisma berlińskie!? W ostatniej chwili dowiadujemy się, że puszczono go na wolność po złożeniu wysokiej kaucyi.

Szkocya. Jak donosi „Tablet“, wstępuje do zakonu Benedyktynów w Szkocyi Dawid Hunter Blair, zamożny właściciel większych posiadłości. Majątek jego dostarczał mu rocznego dochodu 6.000 funtów szterlingów; wszystko zapisał zakonowi z przeznaczeniem na missye w swojej ojczyźnie.

Kwestye kanoniczne i teologiczne.

Kapłan N. otrzymawszy dla swej osoby od Stolicy Apostolskiej rozmaite przywileje (facultates), jak poświęcać krzyże, różańce, medaliony, szkaplerze itp., przywiązywać do nich odpusty, ma następujące wątpliwości: **1.** *Czy jest obowiązany przedłożyć facultates swemu Ordynaryuszowi.* **2.** *Czy z swego przywileju może publicznie czynić użytek i* **3.** *czy i jakiej formuły benedykcyi do ważnego poświęcenia ma używać?*

Ad. I. Co do pierwszego pytania zważyć należy na jakość uzyskanych przywilejów (facultates) i na treść dotyczącego brewe. Co do jakości, obowiązkiem jest donieść Ordynaryatowi tylko przy jednej facultas, mianowicie w razie otrzymania *facultatis erigendi stationes Viae crucis*. Co się zaś tyczy wszystkich innych przywilejów, zależy obowiązek donoszenia Ordynaryatowi od treści odnośnych brew, od okoliczności mianowicie, czy brewe wymaga doniesienia Ordynaryuszowi i przyzwolenia tegoż, co zazwyczaj dzieje się przez klauzulę *„de tui Ordinarii consensu,“* lub częściej przez dodatek „quem nisi obtinueris, has litteras nullas esse volumus.“ Jeżeli brewe nie zawiera takiej klauzuli, odnoszenie się do Ordynaryatu nie jest potrzebnem. Na pytanie: *„Utrum qui obtinet diversas facultates ab Apostolica sede, scilicet altaris privilegiati personalis, erigendi stationes Viae crucis, benedicendi cruces, numismata etc. debeat exhibere dictas facultates Ordinario, etiamsi nulla mentio facta sit in concessionum rescriptis,“* — wydała S. Congr. Indulg. pod dniem 5. lutego 1871. (Decret. authentica S. Ind. C. ad 2. n. 286) następującą odpowiedź: „**Affirmative** *quoad Viae Crucis erectionem*, **Negative** *relate ad alias facultates, nisi aliter disponatur in obtentis concessionibus.“*

Ad. 2. Czy księdzu N. wolno czynić prywatny czy publiczny użytek z otrzymanych facultates, to zawisło znowu od treści reskryptu. Skoro tylko znajduje się w nim klauzula „privatim,“ nie wolno nigdy korzystać z swych przywilejów publicznie, tak np. nie wolno w kościele lub w Oratoryum w obec zgromadzonych wiernych poświęcać przedmiotów, trzymanych przez nich w rękach. Gdy św. Kongr. Odpust. zapytano: „*Qui obtinuit facultatem benedicendi cruces, sacra numismata et coronas precatorias cum applicatione indulgentiarum, potestne ea facultate uti publice, v. gr. in ecclesia vel oratorio coram fidelibus inibi congregatis, et res benedicendas manu tenentibus, si in indulto facultatis sit clausula „privatim“?* — wyszła pod dniem 7. stycznia 1843 (Decr. auth. ad I. n. 313) odpowiedź: **Negative.** Kto otrzymał upoważnienie do erygowania Dróg krzyżowych i błogosławienia, może oczywiście poświęcać je tak prywatnie, jak publicznie.

Zauważyć przytem musimy, że w *facultas numismata benedicendi“* mieści się także *„facultas benedicendi cruces,“* chociażby o tem reskrypt indul. nic nie wspominał, a to w myśl dekr. św. Kongr. Ind. z 21. stycznia 1744. (Decr. auth. n. 237).

Ad 3. Do ważnego poświęcania krzyżów, medalionów, różańców itp. *nie ma* przepisanej formuły benedykcyi, ani w ogóle pewnego rytu, który zwykle jest zachowywany przy benedykcyi, jak np. zapalenie dwóch świec, które stoją po obu bokach krucyfixu, kropienie święconą wodą, strój liturgiczny kapłana benedykującego itp. Do ważności benedykcyi i połączonych z nią odpustów wystarcza, jeżeli umocowany kapłan zrobi ręką znak krzyża nad przedmiotami, mającemi się poświęcić w tym właśnie zamiarze. Jest to dostatecznem nawet wtedy, jeśli w reskrypcie stoi klauzula: *„in forma Ecclesiae consueta“*. Wynika to z odpowiedzi św. Kong. Odp. z d. 7. stycznia 1843 (Decr. auth. ad 2. u. 313) wydanej, która na zapytanie: *Quando in indulto existit clausula: In forma ecclesiae consueta“, sufficitne, signum crucis manu efformare super res benedicendas absque pronuntiatione formulae benedictionis, et sine aspersione aquae benedictae?* — brzmiała: **Affirmative.**

Sprawozdanie
Wydziału Towarzystwa: „Bonus Pastor“
a) w archidyecezyi lwowskiej.

Do Towarzystwa naszego przystąpił ks. Klemens Enzinger, prob. w Wyżnicy na Bukowinie i przysłał 4 zł. — Do kasy brackiej nadesłali: ks. pr. P. Piskorski 5 zł., ks. pr. J. Mielechowicz 10 zł., składka parafii Jezierna 6 zł. 20 ct., ks. dziek. A. Wesołowski 10 zł., p. Ig. Drexler kupiec 5 zł., ks. pr. J. Gwoździowski 4 zł., ks. J. Ślusarz, d. z Wiednia 5 zł., ks. katech. T. Dąbrowski 4 zł., ks. dz. F. Tarczyński po 1883 r. 4 zł., ks. prob. Ant. Jędrzejowski z Skały 4 zł., ks. pr. A. Walenta 4 zł., sz. Maciej Kozłowski włość. z Sokołowa 4 zł., ks. dz. J. Korczyński 5 zł., ks. pr. Fr. Berwid 5 zł., ks. inf. Karol Mossing 20 zł., pani Dom. Ładuch za marzec i kwiecień 1 zł. 60 ct., ks. pr. P. Jastrzębski 4 zł., ks. pr. Karol Peltz 4 zł. (za r. 1884), ks,

pr. J. Cwynarski 5 zł., ks. pr. Kasp. Szafrański 6 zł. od siebie, a 5 zł. 50 ct. od parafian i ks. J. Gliński, pr. w Radziechowie 5 zł. w. a. Stan kasy z dniem dzisiejszym wynosi: 1572 zł. 37 ct. w. a.

Duszę zmarłego na d. 17 b. m. dostojnego protektora naszego ś. p. arcyb. Wierzchleyskiego, polecamy modlitwom szan. Współbraci.

Ks. dr. L. Jurkowski, rektor. *Ks. Z. Gorazdowski*, sekretarz.

b) w dyecezyi przemyskiej.

Za r. b. nadesłali wkładkę z *dek. przeworskiego*: ks. dz. T. Kowalski 3 zł., ks. W. Studziński 3 zł., ks. M. Misiągiewicz 3 zł., ks. A. Gonet 2 zł., ks. J. Balwierczak 3 zł., ks. J. Moszkowicz 3 zł., — nadto ks. L. Czaporowski 3 zł.

Od 21—28 czerwca b. r. odbędzie się w *Radawie* (dek. *jarosławski*) pod przewodnictwem OO. Jezuitów missya, którą modlitwom szan. Konfratrów polecamy.

Ks. Jan Puzyna, rektor. *Ks. J. Federkiewicz*, sekretarz.

W odpowiedzi ks. W. B. w M.

Nie znając natury mesznego, w tamtejszej parafii pobieranego, kategorycznej odpowiedzi na pytanie dać nie możemy. Wiadomo bowiem, że pod „mesznem“ w różnych okolicach różne daniny parafian rozumiane bywają i pod tym względem wielka niejednostajność panuje. Do ogólnikowych jednak wskazówek, jakie tu dajemy, z łatwością można zastósować miejscowe szczegóły i odrębności. I tak, jeśli tamtejsze meszne obejmuje daniny, które za odprawiane Msze św., lub za spełnianie jakichkolwiek czynności kapłańskich, z pasterskiego urzędu wypływających, *jako wynagrodzenie i zabezpieczenie codziennego chleba* pracującemu kapłanowi uiszczano, to należy ono do źródeł utrzymania proboszcza i jako takie, według praktyki austryackiej, do kongruy zaliczanem bywa tak, jak dochód z fundacyj mszalnych i wypominkowych i dochód ze stuły. Jeśli zaś udowodnić można, że meszne oznacza te świadczenia parafian, które tylko na opędzenie wydatków, z odprawianiem Mszy św. lub innych liturgicznych czynności parafialnych połączonych, składano, natenczas meszne stanowi część majątku *czysto kościelnego* i żadną miarą do kongruy wliczanem być nie powinno. W takim razie proste przedstawienie do Wys. Namiestnictwa o sprostowanie pomyłki, a ewentualnie rekurs, należytym wywodem, stan faktyczny wyświęcającym, poparte, mogą odnieść pomyślny skutek, jeśli władze nie zechcą zastósować tu paragrafów o przedawnieniu, zwłaszcza wtenczas, gdy sprawę zaniedbano wcześnie poruszyć. Od wyroku jednak namiestnictwa wolna i nie kosztowna droga do ministerstwa, a ztąd już kosztowna do najwyższego Trybunału administracyjnego. Wszystkie jednak kroki przez Konsystorz biskupi przedsiębrać należy.

Archidyecezya lwowska.

O. Piotr Neumann, z zak. OO. Franciszkanów prow. bawarskiej, wyświęcony na kapłana przez najp. ks. biskupa-sufragana, przeznaczony został na missyonarza do Mołdawii.

Zmarł: ks. M. Gliński, wik. w Załoścach, ur. 1856, o. 1880.

Dyecezya tarnowska.

W Sromowcach wyżnich, wsi należącej do parafii w Maniowcach, *zmarł* 27 marca, opatrzony śś. Sakramentami, deficyent ks. Michał Szaflarski, ur. 1808, ord. 1838. — W katedrze tarnowskiej odprawiono 21 kwietnia nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. ks. arcyb. Wierzchleyskiego. Obecną była cała kapituła, kler miejscowy i znaczna liczba pobożnych. Mszę św. rekwialną odśpiewał *in pontificalibus* ks. infułat Gwiazdoń.

Przeniesieni: ks. Kazimierz Ogorzałek z Olesna do Zawady, ks. Jan Jarotek z Trzciany do Łęki i ks. Błażej Sąsiadek, z Łęk do Trzciany.

Odznaczeni: ks. dr. Józef Bąba, profesor teol. i referent konsystoryalny Roch. et Mant. i ks. Andrzej Sękowski, katech. dyryg. w Staniątkach, Expositorio can.

Dyecezya krakowska.

Przeniesiony: ks. A. Skrudziński z Willamowic do Poręby Żegoty.

Zmarli: nagle w Jordanowie (w dyec. tarnowskiej), w d. 15 b. m. ks. Józef Łacek, kapłan dyec. krak., ur. 1823, wyśw. 1852 — i 25 b. m. O. Wojc. Gedroic, jubilat, z zak. OO. Kapucynów konwentu krakowskiego, ur. 1800, prof. 1822, ord. 1827. — Świątobliwy ten kapłan pochodził z dawnej książęcej familii litewskiej, która wydała *jednego Błogosławionego*.

W. X. R. G. w M. Na b. r. jest serya 6 *Czytań majowych*, gdzie jest wykład **Salve Regina** przez O. *St. Załęskiego* z T. J.

Z drukarni Ludowej we Lwowie pod zarządem Stanisława Baylego.